

Тобілевич Софія Віталіївна

Життя та творчість

ТОБІЛЕВИЧ СОФІЯ (15.10.1860, с. Новоселиця, тепер Жмеринського р-ну Вінницької обл. — 07.10.1953) — актриса, письменниця, перекладач, фольклорист.

Народилася в родині поляка В. Дітковського. Рано зосталася сиротою. Мати (українка) була освіченою жінкою, вихованою на демократичних ідеалах, які прищеплювала й дітям. Початкову освіту дістала вдома, вивчила німецьку й французьку мови. 1882 р. переїхала до Києва, працювала гувернанткою. У 1880 — 1883 рр. співала в хорі М. Лисенка. Увійшла до трупи М. Старицького як хористка та актриса. На її світогляд мали значний вплив відомі діячі української культури. Безпосереднім поштовхом до збирання фольклорних матеріалів стало знайомство С. Тобілевич із поляком Ч. Нейманом, який вивчав український фольклор. Перша експедиція дослідниці на рідну Вінниччину припала на травень-червень 1883 р. Збирала пісні, перекази, прислів'я та приказки, які систематизував і видав Ч. Нейман у 8 томах збірника Антропологічної комісії Краківської академії наук "Zbiór wiadomości do antropologii krajowej". Дедалі більше зацікавлюючись українською народною творчістю, С. Тобілевич опановує музичну грамоту, робить фольклорні записи па Поділлі, Волині, Чернігівщині, Полтавщині, Херсонщині, в Галичині.

У 1884 — 1885 рр. жила в Новочеркаську, де відбував заслання її чоловік І. Тобілевич (Карпенко-Карий).

В українську культуру С. Тобілевич увійшла і як хористка трупи М. Старицького, драматична актриса трупи М. Садовського, трупи П. Саксаганського та І. Карпенка-Карого. У 1908 — 1916 рр. працювала в театрі М. Садовського в Києві, у пореволюційний час — в Новому драматичному театрі ім. І. Франка. Її найголовніші ролі: Терпилиха ("Наталка Полтавка"), Тетяна ("Суєта"), Лимериха ("Лимерівна").

С. Тобілевич допомагала чоловікові в праці над переспівами кількох польських драм. Переклала українською мовою "Весілля Фігаро" П. Бомарше, "В липневу ніч" Б. Горчинського, "Зачароване коло" Л. Риделя, твори О. Ожинського, В. Косякевича, Г. Сенкевича, арабські, перські, китайські, індійські, італійські народні казки з польських і французьких віщань. Залишила спогади про М. Лисенка, І. Тобілевича, М. Старицького та ін. Авторка книжок "Життя І. Тобілевича" (1945), "Корифеї українського театру" (1947), "Мої стежки і зустрічі" (1957).

Літ.: Мишанин С. В. Фольклористичний доробок Софії Тобілевич // Українські народні пісні в записях Софії Тобілевич. К., 1982.

Р. Мовчан